

“Direnmeyi Öğrendik...” (2)

Ömürhan A. SOYSAL

Elektrik-Elektronik Mühendisi
omurhan.soysal@emo.org.tr

Taylan Özgür YILDIRIM

Bilgisayar Mühendisi
yildirimtaylan@gmail.com

Doğum yapmak için sıraya sokulan, kullandıkları solüsyondan zarar görmelerine rağmen birbirleri ile konuştukları gerekçe gösterilerek maske kullanılmayan, çalışmaktan sol yanları tutmayan, sendikalaşmak için 448 gün direnen, çocuklarından bahsederken gözleri dolan ama herşeye rağmen umutlarını yitirmeyen, gözlerinden direnç fıskıran güleç yüzlü kadınlar... Onları görüp, dinleyip “halimize şükretmek” için değil, onlara “umudu öğretmeyenlerin (göstermeyenlerin) suçu var” demek için görüştüğümüz Nowamed çalışanı kadınlarla yaptığımız röportajın ikinci bölümünü sizlerle paylaşıyoruz...

Kaç kişi greve çıktı?

ÖZLEM KILINÇ- Üretim devam etti içeride, üretimi durduramadık zaten. Tek kaybımız da o oldu. Bizim üretim hattımız durdu; ama arada kalan personelden bir grup yaparak, o üretim hattını çalıştırmaya devam ettiler ve arada yapılan küçük ürünleri de yurtdışındaki fabrikadan getirttiler. Yani biz, fabrikaya bir zarar veremedik. Tek zarar ne oldu? İsmi duyuldu, prestiji biraz sallandı, yurtdışındaki sendikalar ihtar çekti.

ÜMMÜHAN İNCE- Ben, şunu anlamıyorum: Avrupa’da herkes sendikalı çalışıyor. Hâlâ bizim sendikalı olmamızı istemiyorlar.

SAKİNE YALÇIN- Grevden sonraki süreç çok sistematik, planlı bir şekilde sendikasızlaştırmaya yönelik bir süreçti. Pek bilinmeyen bir şey bu. En önemli adımı, sendikalı arkadaşlar içeri girdikten sonra izole edilmeleriyle başladı aslında. Böylece, sendikasızlarla hiçbir şekilde temasları kalmadı. Yıl oldu 2010, arkadaşlar diğer vardiyadaki arkadaşları hemen hemen hiç tanımıyorlar. Birbirini tanımayan, bilmeyen bir kategori çıktı ortaya; 448 gün grev yapan insanlar, bir de grevi hiç bilmeyen yepyeni işçiler.

ÖZLEM KILINÇ- Dağıtılmadı içeri girdikten sonra, yani “Üçünüz şu gruba, beşiniz şu gruba” denilmedi. Greve çıkanlar ayrıldı ve merdiven iniş çıkışlarımız bile kontrol altında oldu. Bu da ne olarak söylendi? “Girip çıkarken kargaşa oluyor” diyerek geçiştirildi.

SAKİNE YALÇIN- Böyle olduğu için de sendikayı bilmeyen, bilse de yanlış bilen işçiler türedi. Ev gezmeleri yapıyoruz biz. İlk başta sendika hakkında hiçbir şey bilmiyor belki, bildikleri de doğru olmayan şeyler. Bir de bunlar işe alınırken işten atılma korkusu da eklendiği zaman, sendikalı işçi sayısında hemen hemen hiçbir

artış olmamış 2007’den bu yana. 2009’da bir girişim olmuş. Bu işin başını çeken işçi arkadaşın üretimde yaptığı bir hata bahane gösterilerek, bir çorap ördüler kısacası. O arkadaşını atarak bir hamleleri oldu. Gerçi, davaları biz kazandık, ama bu bir gözdağı olarak hâlâ bilinen bir şey.

Grev süreci içinde yeni işçi aldılar mı?

ÖZLEM KILINÇ- Alıyorlar, ama bizim yerimize olmadığı için bir şey yapılamadı.

SAKİNE YALÇIN- Sadece grevde olan işçinin yeri boş kalıyor.

ÖZLEM KILINÇ- Aldı zaten, biz greve çıkmadan 15 gün önce aldı, yetiştirdi, biz greve çıkınca onlar bizim yerimize oturdu. Onlar zaten çalışıyordu.

Grev çadırı kurdunuz oraya, orada nöbetleşe durdunuz...

ÖZLEM KILINÇ- Üç vardiya yine nöbetteydik. Arkadaşlarla sıraya girdik ikişer ikişer. Yine çalışıyor gibi gittik grev çadırına.

Vardiya sistemini oraya da taşıdınız...

ÖZLEM KILINÇ- Evet.

15 aylık süreçte ne oldu? Belki kelime doğru olmayabilir; ama ne “öğretti” bu süreç, nasıl bir şeydi bu 15 ay? Çalışma yaşamından kopuyorsunuz. Belki kısmen bir rahatlık olabilir; ama başka bir eğitim süreci olsa gerek...

ÖZLEM KILINÇ- Neslihan arkadaşımız, “Sendikayı bilmiyorduk” dedi. Grevi de bilmiyorduk, öğrendik. Güzel bir şey. Orada örgü de ördük, okey de oynadık, sohbet de ettik, sabaha kadar nöbet tuttuk, korktuğumuz da oldu. O da güzeldi. Laptop götürüyorduk, film

filan seyrediyorduk. Direnmeyi öğrendik, kenetlenmeyi öğrendik, mücadele etmeyi, emeğimizin karşılığını istemeyi öğrendik. “Çalışıyorum, şükür” dediğimiz zaman da oldu, ama ağlamayan çocuğa meme verilmez ya, bunu öğrendik. Mesela, hata yapmadığım zaman, şefim bana bağırdığı zaman susuyordum. Susmamayı öğrendim, “Ben, bu hatayı yapmadım” demeyi öğrendim. Arkadaşım, yapmadığı bir şey için suçlanıyorsa, onu savunmayı öğrendim. Grev, bize çok şey öğretti. Yurtiçinden ve yurtdışından değişik insanlarla tanıştık, sohbetlere katıldık, gerçekten eğitim gibi oldu, bilgilen-dik. İnsanlar ne yapıyor, nasıl mücadele ediyor, bunu gördük. Korkmamayı öğrendik.

Grev çadırında grev yaparken, içeridekileri bi-raz mahpustakiler gibi düşünüyor musunuz? “Biz daha özgürdük dışarıda” gibi düşünüyor musunuz?

ÖZLEM KILINÇ- Tabii özgürdük. Onlar bizim yanımıza bile yaklaşmıyorlardı. “Sigara içmek yasak” dedi ya Neslihan, vardiya çıkışlarında atıyorduk iki sandal-ye, uzatıyorduk ayaklarımızı, yakıyorduk sigaramızı. Karşıdakinin canı çıkıyor, “Bir fırt çeksem şundan” diye. “Merhaba” dedikleri zaman ertesi gün, “Sen niye onla-rın yanına gittin, niye konuştun?” deniliyormuş onlara. Onlar bize özeniyordu aslında.

SAKİNE YALÇIN- İçeridekilere, “Novamed’de Çalış-maktan Gurur Duyuyoruz” tişörtleri giydirdiler.

ÖZLEM KILINÇ- Tişörtün arkasında İngilizce, önünde Türkçe yazıyor. Bir arkalarını dönüyorlar, bir önlerini dönüyorlar. Birkaç tane manken tutmuşlar kendilerine.

ÜMMÜHAN İNCE- Manken de, bizim çalışan arkadaş-larımız.

ÖZLEM KILINÇ- Biz de “Grev İşçileriyiz” diye tişört giydik.

SAKİNE YALÇIN- O dönem fabrikada işe giren ya da fabrikada çalışan bazı arkadaşlarla da tanışı-yoruz ev gezmelerimiz sırasında. Grev yapıldığı dönemi anlattıklarında, hepsinde bir eziklik fark ediyorsunuz, “Arkadaşlarımız dışarıda grevdey-ken, biz çalışıyorduk” diyorlar. Bunu hep eziklik içinde söylüyorlar. Hepsinin bazı şeyleri çok daha kolay kabullendiğini, ikna olduğunu fark ediyor-sunuz. Grev, dışarıdan seyredenler için bile bir eğitim olmuş. Onu hemen fark ediyorsunuz. 3 yıllık işçiyse 5 yıllık işçi arasındaki farkı hemen o an fark ediyorsunuz. Zaten kapıdan girdikten sonra ilk sorumuz, “Kaç yıllık işçisin?” oluyor. Çünkü bu, çok şey fark ettiriyor. 5 yıldan fazlaysa seni algılayışı, ciddiye alışıyla 3 yıllık bir işçinin seni algılayışı daha farklı oluyor. 2 yıllık bir işçi çok havai konuşabiliyor; ama bir 3-4 yıl sonra kol, bacak ağrıları başlayınca, bir-iki yıl sonra iskartaya çıkabile-ceğini, ellerinin arasında saklamaya çalıştığı ekmeğinin ellerinin arasından düşebileceğini anlamış halde geliyor.

Aynı bölgedeki diğer fabrikalardaki işçiler-den size destek geldi mi?

ÖZLEM KILINÇ- Yanımıza uğruyorlardı gelip geçerken, yemek odalarından çıkıp yürürken filan.

Açıktan bir destek olmasa bile, en azından gelip sizinle sohbet ederken bile, “Yaptığınız işe gıpta ediyoruz, çünkü bir direniş yapıyor-sunuz” gibi şeyler söylendi mi?

ÖZLEM KILINÇ- Evet, denildi.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- “Siz başarın, biz de kalkacağız” denildi.

ÜMMÜHAN İNCE- Örneğin Wagner (kablo firması) bizden örnek alarak, kendi aralarında sendikalaşmaya kalkmış. Hemen onları toplamışlar, işten atmışlar.

ÖZLEM KILINÇ- İsmi değişti, Wagner ismi bir ara Draga oldu. Sendikalaşmasınlar diye el değiştirmiş gibi. Sonra tekrar Wagner’e döndü.

15 aylık süreçten sonra neler değişti? Üretimi durduramadınız...

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- 1,5 yıl çok uzun bir süreydi, artık bizim de tıkanma noktamız gelmişti. Borçlar başlamıştı, zor durumlara girmiştik. Ortaya bir sözleşme çıkardılar. Arkadaşlarımıza söyledik, “Bunu bir şekilde başarın” dedik. Aslında çok bir şey almadık. Yüzde 5 gibi komik bir rakam. Sonuçta yine patro-nun istediği gibi bir sözleşme oldu. İşin acı tarafı o. O sözleşmeye göre girdik. Bizim o anki amacımız, sadece sendikayı Novamed’e soktuğumuzu göstermek; yani

Novamed'de artık bir sendikalaşma başlatmaktı. Biz grevi bitirdik, içeriye girdik. Ondan sonra bu devam etsin istedik. Girdikten sonra rahatladık aslında, ama işin diğer tarafını düşünmedik. Patron, bu 3 yılı da hesaba katarak, aldığı her kişiyi "Sendikaya girmeyeceksin" diye aldı. Bana göre, işyerindeki çalışma şekli hiçbir şekilde değişmedi, sadece doğum sırasını kaldırmış oldular. O, çok kötü bir şeydi, damga gibi bir şeydi. Onu kaldırdılar. Novamed'de bir doğum patlaması yaşandı. (Gülüşmeler)

Grevden sonra başlayanlara, "Önceden böyle doğum sırası vardı" diye anlattığınızda nasıl tepki veriyorlar?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- "Biliyoruz, haberimiz vardı" diyorlar. "Ama şimdi yok" diyorum. Bazen de diyorum ki, "Kötü mü yaptık? Keşke aynı şey devam etseydi."

SAKİNE YALÇIN- "Tekrar olabilir. Bu, burada olmuş bir şey ve tekrar olabilir" diyoruz, "Yok canım, eskisi gibi olmaz" diyorlar; çünkü sendikaya güveniyorlar. Sendikacı olmadıkları halde ve buna prim vermedikleri halde sendikaya güveniyorlar. Sendikacı arkadaşlara, "Onlar mücadele ederler" diyorlar.

ÖZLEM KILINÇ- Bir şey isteyecekleri zaman, "Siz isteyin. Bizim böyle bir fikrimiz var, ama siz isteyin. Siz isteyince olur" diyorlar bize. "Bize böyle bir şey söylediler. Kanunda var mı acaba? Avukatınıza sorsanız da, bize de söyleyiniz" diyorlar.

SAKİNE YALÇIN- Fabrikada şartlar sendika sayesinde düzeldi. Şimdi rahat şartlarda çalışıyorlar. "Böyle anlatıyorsunuz, ama şu anki şartlar iyi" diyorlar. Biz de sendikamız adına teşekkür ediyoruz, çünkü bu şartları biz sağladık. Ama mücadele ve deneyim aktarma, birikim aktarma konusunda bir devamlılık olmadığı için bunun, fabrikanın olağan şartları olduğunu düşünüyorlar. Yani azılı bir patrondan bugünlere geldiğini anlayamıyorlar. Çünkü mücadele birikimini sadece anlatmakla aktaramazsın, yaşayan insanların orada hal ve hareketleriyle korumaya çalışması filan gerekiyor. Tabii örgütsüzlüğün genel sonuçları bunlar: Atılmaktan korkmak, düzenli ücret alacakları bir iş bulamamak.. vesaire derken, mücadele deneyimi olan arkadaşlar da yanlarında olmadığı için, sendikalaşmaya hepsi sıcak ve olumlu bakıyorlar; ama işin önünü çeken, başlatan kişi olmaktan çekiniyorlar. Ama istek var. Bu korkunun bir yerde kırılacağını biliyoruz, bunun için de çalışmaları sürdürüyoruz. Bu korku da patronlar tarafından yaratılan bir korku aslında. Yani sendika hakkında olumsuz bir fikir yok. En güzel tarafı da bu. Sanırım Novamed

yöneticileri de bunu biliyor ve o nedenle, biraz bizim basıncımızla bu yüzde 8 zammı verdiler. Aslında bunu bile vermeyeceklerini gayet iyi biliyorduk biz. Önce bir yoklama çektiler, yüzde 4 dediler; ama biraz infial yarattık, bunun üzerine yüzde 8'e çıkardılar. Yüzde 8 de dememek lazım; 75-80 lira zamma çevirdiler bunu, yani yarım set parası. O bile bizim hâlâ dengeler içerisindeki yerimizden kaynaklanıyor. .

Şu an kaç kişi çalışıyor?

SAKİNE YALÇIN- 450.

Kaç tanesi sendikacı?

SAKİNE YALÇIN- Bunu resmi olanlar dışında şu an söyleyemiyoruz. Çünkü çoğunluk sağlayınca kadar bunu gizli tutmamız gerekiyor; yoksa o arkadaşların durumu tehlikeye girer.

Çoğunluk sağlanamadı yani, onu biliyoruz en azından?

SAKİNE YALÇIN- Hayır, sağlanamadı. Yeni üye yaptığımız arkadaşlar da var; çünkü bu çalışmayı sürdürüyoruz biz. Sözleşme yapmış, sözleşmeden faydalanan arkadaşları zaten biliyoruz. Biz bu çoğunluğu sağlamaya çalıştık, ama 31 Aralık'a yetiştiremeyeceğimizi biliyorduk; o yüzden ileriki zamanı hedefleyecek şekilde çalışmalarımızı sürdürdük. Yalnız, sağladığımız andan itibaren yeniden sözleşmeye oturmayı hedefliyoruz. Böyle bir hedefimiz var. Çünkü bu fabrikadaki sendikalaşmayı arkadaşlar kolay kazanmadılar, kolay da kaybetmek istemiyorlar, biz de istemiyoruz. Bu nedenle, 31 Aralık'a kadar Novamed'de çok dikkatli bir yaklaşım oldu. Sürekli ağızlar aranmaya çalışıldı, "Biz bir aileyiz, üçüncü kişileri araya sokmayalım" denildi. Bu üçüncü kişilerden kasıt da sendikaydı.

31 Aralık'ta sözleşme bitti, ondan sonra zam söylentileri yaymaya başladılar; "Size iyi rakamlar vereceğiz, bekleyin görün" diye söylentiler yaymaya başladılar. Zaten işçilerin bir kısmı da sendika hakkında çok fazla bir şey bilmediği için, ücrete göre konumlanmayı tercih etti; "Bakalım, ay sonunda ne verecekler; çok kötü vereceklerini sanmıyoruz. Yine de verirler mi, vermezler mi bilmiyoruz" şeklinde şeyler söylüyorlardı. Böyle söylentiler yaydılar. Öte yandan biz, sendikalaşma üzerinde bir baskı olduğunu biliyoruz; bu konuda uluslararası sendikal federasyonlara şikâyetlerde bulduk. Bunu da bildikleri için ve -hâlâ Novamed grevinin de ismi güçlü- bundan çekindikleri için şöyle bir uygulamaya gittiler: Her banttın birer temsilci seçtirdiler işçilere. Biz buna patron temsilciliği diyoruz ve tanımıyoruz bunu; çünkü temsilcilik sendika temsilciliği şeklinde olur. Bunlara işçilerin taleplerini toplattırdılar,

daha sonra müdürler bu toplanan talepleri görüştüler, ondan sonra da yüzde 8 diye söylenen bu rakam çıktı ortaya. Yıl sonundaki bonus dedikleri ikramiyedir, fazla çalışmadır, 300 Euro'dan 600 Euro'ya çıkardılar. Ama az önce arkadaşlarımızın anlattığı gibi, sonuç itibarıyla 75 lira zamdan daha başka bir şey yok. Bu işçi temsilciliği olayının da bir tiyatrodan ibaret olduğu anlaşıldı. Çünkü bizim şikayetlerimize karşılık olarak yaptığı savunmalarda, son derece demokratik bir şekilde seçimler yapıldığını, işçilerden komite oluşturulduğunu, bu komiteyle sözleşme görüşmelerini beraber yürüttüğünü söylemiş, yani işçilerin rızasıyla beraber yürüttüklerini söylemiş yönetim. Yani bunu bir savunma mekanizması olarak kullandı. Böyle olacağı da belliydi; çünkü yaptırım gücü olmayan hiçbir temsiliyetin anlamı yoktur. İşçiler 500 Euro istediler, kreş istediler... Novamed'de çok ciddi bir kreş sorunu var; demin değinmedik, ama gerçekten ciddi bir sorun bu da. Çalışanlarının 420'si kadın olan bir fabrikada kreşin olmaması düşünülemez. Bunları istediler, yılda iki ikramiye istediler, çocuk yardımının artırılmasını istediler; hiçbiri karşılanmadı. Sadece yıl sonu bonusu dedikleri şeyi verdiler. O da işçilerin sürekli aldıkları raporları almamaları kaydıyla verilen bir şey.

Onun dışında bir de şöyle bir şey yaptılar: Performansa bağlı bir ücret artırmadan bahsettiler. Bilirsiniz, performans lanet bir kavramdır. İşçilerin, çok aşırı çalışmadan dolayı, zaman zaman can simidi olarak kullandıkları bir rapor sistemi var, 2 günlük. Bunu koşula bağladılar; yılda 12 günden fazla almazsanız eğer, bu sizin yıl sonunda alacağınız paraya yansıtacak. Ama almamak da neredeyse imkânsız gibi bir şey. Bunu, böyle bir hakkı koşullu hale getirdiler. Arkadaşların şu an için, ayda yüzde 8 dedikleri, yani 75-80 liraya denk gelen, aslında bir set parası bile etmeyen bir zam oranları var.

Oysa işçiler kendi aralarında 500 Euro'lardan fazla bahsediyorlardı. Tamam, bu sendikasız şekilde bir istekti, ama yine de istekti. Hiçbir talebi, dili olmayan bir işçinin 500 Euro'ları talep etmesi, kendi arasında konuşması bile fena bir adım değildir aslında. Ama örgütsüzlüğün olduğu, işçilerin yaptırım gücünün olmadığı bir ortamda bunun bir hayal olmaktan öteye gitmeyeceğini biz de biliyorduk. Çalışmalarımızı da bunu anlatarak sürdürdük; "Bakın, size böyle bir rakam verilmeyecek; verilse bile bunun bir garantisi olmayacak. Yazılı bir sözleşme olgusu olmadan hiçbir hakkınız garanti altında olmayacak" diye anlattık.

Onlar bunu gözettiler, bilerek gözettiler. İşçilerin istedikleri yüzde 20-25'e denk geliyordu; yüzde 8 gibi bir şeyle, biraz da bonusları yükselterek küçük zamlar

yaptılar. Ama bunun da bizim basıncımız sayesinde olduğunu biliyoruz. Şimdilik böyle bir sus payı verdiler; çünkü sendikaya kayış olabilirdi. Böyle küçük bir tiyatroyla ve zam oranını az da olsa yükselterek şimdilik kendilerince bir tatmin sağladıklarını düşünüyorlar.

Patronlar, anladığım kadarıyla, en azından karşı çıkışların ekonomik temellerden bağımsız yürümesini talep ediyorlar.

AZİZE ASLAN (Sendika Temsilcisi)- Evet. Mesela bizim toplu sözleşmemizde en son yüzde 4 oranında bir zam almıştı işçi arkadaşlar. İşveren hep şunu diyordu: "Sendikayı aradan çıkarın, zam yapayım; ben, sendikanın sözleşmesi olduğu için size zam yapamıyorum, aslında o olmasa yapacağım."

O yüzden, arkadaşlar da, "Sözleşme bitsin, bir görevim bakalım, ne kadar zam yapacak" diye bir bekleyiş halindeydiler. Biz kime gittiyssek herkes, Şubat başında alacağı maaşta ne kadar zam alacağını bekliyordu. Neticede yüzde 8 çıktı buradan. Ama hani o vitrin düzeltmek için seçtikleri temsilci arkadaşların talepleri yüzde 15-20 oranında zamdı. Bize hep şunu diyorlardı arkadaşlar: "Taleplerimiz kabul edilmezse sendikalaşacağız." Soruyoruz, "Talepleriniz oldu mu?" diyoruz; "Olmadı, ama...fena da değil" diyorlar. Çok ekonomistler (!). Çalışma koşulları üzerine iyileştirmeleri ne kadar anlatırsanız anlatın, çok önemsemiyorlar. Sağlık sorunları yaşıyorlar, hem de ciddi oranda sağlık sorunları yaşıyorlar, bunları önemsemiyorlar; sadece ne kadar zam alabileceklerini düşünüyorlar sürekli.

Tabii, işveren de bunun üzerinden güzel bir politika yürütüyor; çünkü TİS'teki zam oranı yüzde 4'tü, şimdi iki katı, yüzde 8.

Teşekkür ediyoruz...

Biz teşekkür ederiz...

